

EUROPESE COMMISSIE BESLUIT
DIT JAAR OVER VOORTZETTING

Is het einde van de 'anti-afhaaksubsidie' in zicht?

Negen waterschappen betalen aan zestien grote bedrijven subsidie om hun afvalwater te kunnen blijven zuiveren. Het klinkt ongerijmd, toch zit er een logica achter. De EU beschouwt de regeling als staatssteun, maar verleent Nederland al twintig jaar lang ontheffing. Dit loopt eind 2023 af. Wat zijn de kansen op continuering? En hoe belangrijk is dat?

TEKST HANS OERLEMANS | BEELD AA EN MAAS

A

'Bedrijven maken soms de afweging, maar kiezen uiteindelijk toch voor zuivering door het waterschap'

Heineken heeft twee brouwerijen in Nederland. In Zoeterwoude gaat het afvalwater naar een zuiveringsinstallatie op eigen terrein, terwijl het in Den Bosch wordt gezuiverd bij een rwzi van waterschap Aa en Maas. Heineken betaalt de reguliere zuiveringsheffing, maar is daarmee in Den Bosch een stuk duurder uit dan in Zoeterwoude. Om het bedrijf binnenboord te houden, maakt Aa en Maas gebruik van de regeling *Subsidie doelmatige werking zuiveringsinstallaties*, beter bekend als de anti-afhaaksubsidie. Ook FrieslandCampina in Veghel en Van Rooi Meat in Helmond ontvangen een vergelijkbare subsidie. Wat is hiervan de logica? "Deze drie bedrijven betalen ons samen jaarlijks ruim € 5 miljoen aan heffingen", antwoordt directeur Peter Verlaan van waterschap Aa en Maas. "Om die inkomsten veilig te stellen, betalen wij in totaal circa € 1,2 miljoen aan subsidie. De kans op afhaken is reëel. Om voor subsidie in aanmerking te komen, heeft een bedrijf moeten aantonen de zuivering in eigen hand te kunnen nemen tegen substantieel lagere kosten. Als dat zou gebeuren, is de derving aan inkomsten veel hoger dan wat we nu aan subsidie kwijt zijn."

Impact afhaken

Negen waterschappen maakten in 2021 van de regeling gebruik. Ze betaalden

16 bedrijven ruim € 6 miljoen aan subsidie.

Daar staan heffingen tegenover van circa € 20 miljoen op het totaal aan heffingen > van € 1.425 miljoen. Nederland kent als enige EU-lidstaat een dergelijke subsidieregeling.

Verlaan is voor dit dossier woordvoerder namens de Unie van Waterschappen. Hij schetst de achtergrond: "Bedrijven zijn in Nederland niet verplicht om gebruik te maken van een communale zuivering, terwijl de rwzi's wel zijn ingericht om het afvalwater te verwerken van alle huishoudens en bedrijven in de regio. We willen onze capaciteit maximaal benutten om de lasten voor huishoudens en bedrijven zo laag mogelijk te houden. Als grote klanten afhaken, ontstaat er een gat in de dekking van de operationele kosten en afschrijvingen. Dat leidt onvermijdelijk tot hogere heffingen." En dan is er nog een tweede argument. Het afvalwater van deze grote 'lozers' heeft vaak een gunstige invloed op het zuiveringsproces. Verlaan: "We zien graag water binnenkomen van FrieslandCampina, Heineken en andere productiebedrijven uit de *food-feed*-sector. Het is warmer dan ander rioolwater. De bacteriën die het vervuilde water schoon eten, werken harder bij hogere temperaturen. Bovendien zit afvalwater uit deze sector vol voedingsstoffen, waarmee bacteriën zich sneller kunnen vermenigvuldigen dan bijvoorbeeld in regenwater. Daarmee bereik >

'Als grote klanten afhaken, ontstaat er een gat in de dekking van de operationele kosten en afschrijvingen'

je dat een rwzi efficiënt functioneert tegen zo laag mogelijke kosten."

Aanvragen afgewezen

Jos Jogems is programmaleider Waterketen bij waterschap Vechtstromen. Heeft hij weleens bedrijven zien afhaken? "Dat gebeurde tot nu toe zelden. Bedrijven maken soms de afweging, maar kiezen uiteindelijk toch voor zuivering door het waterschap. Er komt zoveel bij kijken. Je moet een compleet nieuwe afdeling optuigen en aan allerlei regelgeving voldoen. Alleen voor bedrijven met grote volumes vervuild afvalwater kan het interessant zijn. Voor die categorie is er de anti-afhaaksubsidie. Veruit de meeste bedrijven laten het zuiveren aan ons over en concentreren zich op hun corebusiness."

Vechtstromen betaalt nu alleen nog een anti-afhaaksubsidie aan Pentair X-Flow in Enschede. Opvallend genoeg geldt voor dit bedrijf waterzuivering juist wél als de corebusiness. Pentair is specialist in membraamtechnologie voor de behandeling van drink-, proces- en afvalwater. Het eigen afvalwater stroomt nog altijd via het riool naar de rwzi Enschede. Daar betaalt Pentair jaarlijks een heffing voor van circa € 750.000 tot 1 miljoen, afhankelijk van het aantal vervuilingseenheden. Vechtstromen stelt daar een subsidie tegenover van circa € 450.000.

Jogems: "We hebben signalen dat Pentair de externe zuivering mogelijk gaat heroverwegen, zeker als de subsidie wegvalt. Voor ons zou het netto een inkomstenderving betekenen van circa € 500.000. De pijn zit vooral in de verhouding tussen vaste en variabele kosten van een rwzi. Als het aantal te zuiveren vervuilingseenheden afneemt, dan nemen de totale kosten niet evenredig af. De kapitaalslasten en exploitatiekosten blijven gelijk en moeten door de overgebleven huishoudens en bedrijven worden opgebracht."

Dik water

Waterschap Vechtstromen heeft de afgelopen jaren de meeste verzoeken voor

een anti-afhaaksubsidie afgewezen. In veel gevallen voldeden de bedrijven niet aan de voorwaarden. Bij de bestuurlijke afweging telt ook de aard van de vervuiling. "In het water van Pentair zit veel koolstof, wat een positieve invloed heeft op het zuiveringsproces. We hoeven zelf minder hulpstoffen toe te voegen om het beoogde zuiveringsrendement te halen. Sommige bedrijven voeren zelf al een voorzuivering uit en lozen vervolgens op het riool. Daarmee daalt het aantal vervuilingseenheden en daarmee ook de te betalen heffing. Wij hebben liever het ongezuiverde 'dikke water' vanwege de gunstige uitwerking op het zuiveringsproces. Dit wordt allemaal meegewogen bij de beslissing over het toekennen van een anti-afhaaksubsidie."

Ook Peter Verlaan wijst op het lange voortraject dat aan dergelijke besluiten voorafgaat. "We kijken eerst samen met klanten wat de beste aanpak voor hun afvalstromen is. Wat kan het bedrijf doen om te besparen op watergebruik? Zijn er mogelijkheden om grondstoffen terug te winnen? Het gaat ons om de beste aanpak voor de hele keten van waterzuivering. Als klant blijf je verantwoordelijk, ook al heb je de zuivering extern bij een rwzi neergelegd. De prikkel om te innoveren is er ook nog steeds. Water besparen en de vervuiling verminderen, vertaalt zich in een lager bedrag aan heffingen. Dat is en blijft voordelig, ook als een bedrijf een anti-afhaaksubsidie ontvangt."

Brussel is veranderd

In 2002 bestempelde de Europese Commissie de regeling als een vorm van geoorloofde staatsteun. Nederland kreeg twee keer een ontheffing voor tien jaar tot eind 2023. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de Unie van Waterschappen voeren al een tijd gesprekken in Brussel over continuering. Door de omstandigheden gedwongen (bankencrisis, corona, Oekraïne) is er nu veel mogelijk wat in het verleden onder de noemer staatsteun zou zijn gevallen.

Peter Verlaan

Jos Jogems

Verlaan: "De vorm van de regeling is voor ons niet heilig, als het doel maar overeind blijft. In 2002 zag de commissie alleen de route 'geoorloofde staatsteun' als een begaanbare weg om de regeling toe te staan. Dat had toentertijd met fiscaliteit te maken. Als een overheid aan individuele bedrijven korting geeft op een belasting, werd dat per definitie als staatssteun aangemerkt." Inmiddels is gebleken dat er ook andere routes haalbaar zijn. In Denemarken betalen bedrijven met een groot aanbod vervuilingseenheden een lager tarief. De Europese Commissie ziet hier geen staatssteun in (zie kader). Denemarken en Nederland hebben hetzelfde doel voor ogen met de regeling, maar of de uitwerking het verschil uitmaakt tussen wel of geen staatssteun, dat is de vraag. Heineken in Den Bosch heeft ondanks de subsidie geen financieel voordeel ten opzichte van een concurrent als Bavaria in Lieshout die zelf het afvalwater behandelt en zuivert. Verlaan: "Heineken betaalt nog altijd het overgrote deel van de heffing. Wij handelen marktconform en leveren bedrijven geen diensten onder de kostprijs. Een commerciële partij zou in vergelijkbare omstandigheden hetzelfde doen om een klant te behouden. Het is nu aan de Commissie om een nieuw oordeel te vellen. Mogelijk kunnen we afspraken maken over een werkbaar kader buiten de fiscaliteit of in lijn met de Deense aanpak. Ik heb goede hoop dat we eruit komen. Als het doel maar overeind blijft, daar gaat het om."

SLAGERS VANGEN BOT IN DENEMARKEN

In Denemarken speelde een vergelijkbare kwestie rond vermeende staatssteun aan grote bedrijven bij het verwerken van afvalwater. De federatie van kleine slaggers diende in 2013 een klacht in bij de Europese Commissie over de bevoordeling van industriële slachterijen. Zij krijgen korting op de zuiveringsheffing en zouden daarmee een economisch voordeel behalen op de kleine slager.

Denemarken hanteert een getrappt systeem waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de vaste kosten (80 procent) van een zuiveringsinstallatie en de variabele kosten (20 procent). De vaste kosten worden evenredig omgeslagen over alle gebruikers, terwijl voor de variabele kosten drie verschillende tarieven gelden. Huishoudens en bedrijven betalen het basistarief voor de eerste 500 m³ afvalwater. Bij grotere volumes geldt een korting van 20 tot maximaal 60 procent.

Hier is geen sprake van bevoordeling van bedrijven, concludeerde de commissie in 2018 na uitgebreid onderzoek. De getrapte tarieven corresponderen met de feitelijke kosten voor het zuiveren van afvalwater. Grote bedrijven betalen (met korting) nog steeds een kostendekkend tarief. Een commerciële exploitant zou op bedrijfseconomische gronden eenzelfde tariefsysteem kunnen hanteren om klanten te behouden. Zonder korting bestaat de kans dat bedrijven de zuivering in eigen hand nemen. De commissie erkent de ongewenste gevolgen hiervan, zoals hogere kosten voor de overige gebruikers. Bovendien kan een toename van het aantal private zuiveringen ten koste gaan van de efficiëntie van de hele keten. Voor een duurzame, doelmatige en rendabele exploitatie van zuiveringsinstallaties is het toelaatbaar speciale maatregelen te treffen om grote bedrijven binnenboord te houden.

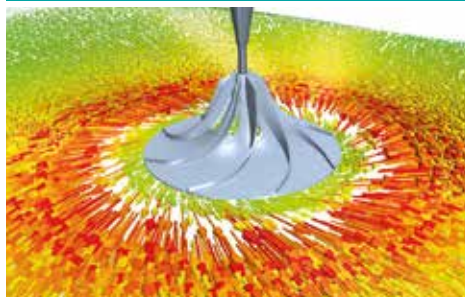
(Advertentie)

INNOVATION FOR NATURE

DAS HYPERCLASSIC® - MENGER EVOLUTION 7

... de standaard voor het mengen in water- en afval-waterzuiveringen. De **INVENT HYPERCLASSIC®** Evo7 menger is de volledig verbeterde versie van de alom bekende **INVENT HYPERCLASSIC®** Menger. Door het revolutionaire ontwerp en de bijzondere constructie wordt het energieverbruik met 30 % gereduceerd. Dit levert een enorme besparing op voor uw water- of afval-waterzuivering.

INVENT Umwelt- und Verfahrenstechnik AG
Am Pestalozziring 21 | D-91058 Erlangen
Tel +49(0)9131 690 98-0 | Email info@invent-uv.de

WWW.INVENT-UV.DE

WATER AND WASTEWATER TREATMENT

Mixers | Mixing and Aeration Systems

Membrane Aeration Systems | Waterfilters & Decanters

System Solutions | Computational Fluid Dynamics & Engineering

invent®
umwelt und verfahrenstechnik